

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Фінансовий механізм економіки України

(тема кваліфікаційної роботи бакалавра)

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента (ки) Лозовської Дарини Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

групи Фзт-81ш

(шифр групи)

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____

(підпис)

Д.О.Лозовська

(ініціали та прізвище студента)

Керівник викладач к.е.н.

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

Ю.М. Мануйлович

(ініціали, прізвище)

Суми 2022

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему «Фінансовий механізм економіки України»
студентки
Лозовської Дарини Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Актуальність теми кваліфікаційної роботи

Актуальність дипломної роботи очевидна, оскільки фінансовий механізм пронизує всі сторони виробничих відносин підприємства і за наявності ефективного, налагодженого фінансового механізму може активно впливати на обсяги та якість виробництва, підвищувати його ефективність та забезпечувати економіку фінансовими ресурсами для її зростання та підвищувати ефективність державних економічних програм.

Мета кваліфікаційної роботи - дослідження сутності фінансового механізму України

Об'єкт дослідження - фінансовий механізм України.

Предмет дослідження - особливості функціонування фінансового механізму в Україні.

Основний результат роботи. Можна констатувати, що фінансовий механізм є одним із найважливіших аспектів економічної діяльності держави. Усі елементи фінансового механізму є частиною єдиного суб'єкта і водночас працюють відносно незалежно один від одного. У зв'язку з цим необхідна постійна координація їх діяльності. Таким чином, фінансовий механізм включає комплексну взаємодію фінансових інструментів, завдяки якій досягаються оптимальні параметри створення фінансових ресурсів та максимальна ефективність їх використання для забезпечення економічного розвитку та соціальних потреб громадян. Дотримання цих можливостей для підвищення ефективності фінансового механізму є запорукою його успішної

реалізації у сфері управління фінансами як на центральному, так і на децентралізованому рівнях.

Ключові слова: фінансовий механізм, бюджетна політика, податкова політика, фінансові інструменти, економічний розвиток, економіка держави.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 39 сторінках, список використаної літератури із 49 найменувань. Робота містить 5 таблиць, 5 рисунків, а також 2 додатків.

Рік захисту роботи – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

«_____» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студент(-ка) групи Фзт-81щ інституту (центру) _____

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

_____ Лозовської Дарини Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: Фінансовий механізм економіки України

Затверджено наказом по СумДУ № 24-ОД від «1» квітня _____ 2022 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «20» травня _____ 2022 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

- теоретичні основи функціонування фінансового механізму
- аналіз фінансового механізму регулювання економіки України
- перспективи розвитку форм фінансового регулювання економіки

Дата видачі завдання: «11» квітня 2022р.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ	9
2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	21
3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОРМ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ	32
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Актуальність дипломної роботи. Фінансовий механізм пронизує всі сторони виробничих відносин підприємства і за наявності ефективного, налагодженого фінансового механізму може активно впливати на обсяги та якість виробництва, підвищувати його ефективність та забезпечувати економіку фінансовими ресурсами для її зростання та підвищувати ефективність державних економічних програм.

Фінансовий механізм є активним елементом у системі управління, економіки та фінансів у суспільстві. У кожній державі для реалізації фінансової політики, її успішної реалізації використовується як елемент управління і регулятор економічних відносин, фінансовий механізм. Це сукупність методів організації фінансових відносин, які підприємство використовує для забезпечення сприятливих умов для економіки та розвитку.

Метою даної дипломної роботи є дослідити сутність фінансового механізму України. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

1. Показати теоретичні основи функціонування фінансового механізму в ринкових умовах;
2. Проаналізувати фінансовий механізм регулювання економіки України на сучасному етапі;
3. Розглянути перспективи розвитку форм фінансового регулювання економіки України.

Об'єктом дослідження є фінансовий механізм України.

Предметом є особливості функціонування фінансового механізму в Україні.

Методологічною основою роботи стала нормативно-правова база у сфері податкового та бюджетного регулювання, звіти та прес-релізи Міністерства фінансів України, Податкової служби, підзаконні акти, навчальні матеріали, монографії та матеріали періодичних видань.

Фінансовий механізм в цілому та окремі аспекти його реалізації були об'єктами наукових досліджень таких учених, як: В. Андрущенко, Ю. Іванов, В. Козлов, А. Кошук, А. Крисоватий, М. Кужелєв, І. Майбуров, В. Мельник, Л. Павлова, Л. Першко, Л. Тарангул, О. Третьякова, С. Юрій та ін. Однак у сучасних нестабільних умовах виникає необхідність дослідження та виокремлення пріоритетних напрямів розвитку механізму фінансового регулювання економіки України.

Методи дослідження. Під час дослідження застосовано такий комплекс методів дослідження:

- методи узагальнення, конкретизації – задля викладу основних результатів і формулювання висновків та своєї думки що стосується проблеми дослідження ґрунтуючись на одержаній інформації;

- метод систематизації і теоретичного узагальнення – задля розгляду стану наукового вивчення й визначення джерельної бази дослідження; метод контент-аналізу з метою вивчення різних документів, зібраних в процесі проведеної науково-дослідної роботи;

- методи аналізу і синтезу – з метою окреслення особливостей фінансового механізму в Україні;

- методи моделювання, абстрагування і порівняння – дослідження особливостей формування фінансового механізму;

- методи порівняння, індукції та дедукції – задля вивчення стратегій і тактик формування фінансового механізму.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 22 найменувань. Загальний обсяг роботи 52 сторінки, з них основного тексту 40 сторінок.

Результати дослідження. Судячи з результатів дослідження, можна констатувати, що фінансовий механізм є одним із найважливіших аспектів економічної діяльності держави. Усі елементи фінансового механізму є частиною єдиного суб'єкта і водночас працюють відносно незалежно один від одного. У зв'язку з цим необхідна постійна координація їх діяльності.

Таким чином, фінансовий механізм включає комплексну взаємодію фінансових інструментів, завдяки якій досягаються оптимальні параметри створення фінансових ресурсів та максимальна ефективність їх використання для забезпечення економічного розвитку та соціальних потреб громадян. Дотримання цих можливостей для підвищення ефективності фінансового механізму є запорукою його успішної реалізації у сфері управління фінансами як на центральному, так і на децентралізованому рівнях.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ

Фінансовий механізм включає види, форми та способи організації фінансових відносин, способи їх кількісної оцінки. Фінансовий механізм діє, він активний і включає складні елементи, має підсистему [12, с.35].

Складна система господарського механізму, його ланки, важелі, елементи постійно змінюються, взаємодіють відповідно до завдань, поставлених і вирішених на певному етапі розвитку підприємства, його виробничих відносин або частин цих відносин, пов'язаних з розвитком суспільства. . та чи інша сфера, галузь народного господарства.

У часи ринкової економіки та поглиблення ринкових відносин у практику включаються такі поняття, як корпорації, дивіденди, ліцензії, валютні фонди, затверджуються нові види податків та цільових відрахувань, ускладнюється фінансовий механізм, взаємні вимоги та зобов'язання у сфері сплати податків, дивідендів тощо. Перераховані вище складові економічного механізму, що використовуються в управлінні економікою, призначені для активізації підприємницької діяльності [12, с.35].

Завдання вдосконалення фінансового механізму на етапі економічного розвитку України з урахуванням світового досвіду пов'язані з широкою демократизацією виробництва, використанням принципів ведення бізнесу, регулюванням ринку, посиленням економічної зацікавленості в результатах бізнесу. Поєднання приватної та державної власності, наявність приватного підприємництва регулюється діяльністю фінансового механізму в загальнодержавному масштабі.

Через раціональне використання грошових доходів, заощаджень і коштів здійснюється вплив фінансового механізму на кінцеві результати виробництва, створення фінансових ресурсів, функціонування фінансового ринку.

Фінансовий механізм ускладнює відносини, якщо його важелі та стимули використовуються неправильно. Наприклад, неприйнятні податкові ставки, розмір та громіздке оподаткування, невивплата дивідендів через низькі доходи, обмеження фінансових інтересів компаній, заперечують активну роль фінансового механізму в суспільстві і, навпаки, фінансовий механізм стає гальма. Тільки об'єктивна економічна, фінансова, державна політика, заснована на правових нормах, здатна належним чином реалізувати можливості фінансового механізму. Фінансова політика є лідером фінансового механізму, а фінансове право є основою розвитку фінансового механізму.

Фіскальна політика реалізується в реальному економічному житті через фінансовий механізм. Це система видів, форм і методів організації, планування та управління фінансами. Фінансовий механізм використовується для управління фінансовими відносинами щодо створення та використання цільових фондів та грошових внесків для реалізації державних програм економічного та соціального розвитку на різних рівнях управління та реальності.

Фінансовий механізм втілює заплановані державою фінансові дії в конкретні, цілеспрямовані, реальні результати – широке відтворення фінансових ресурсів, які є частиною вартості всіх численних елементів національного продукту, нематеріальних товарів, послуг і цінностей на всіх рівнях та в соціально-економічному житті. Різноманітність результатів відтворення зумовлена відповідним різноманіттям форм і методів господарського (господарського) механізму, невід'ємною і невід'ємною частиною якого є фінансовий механізм [12, 109].

Таким чином, нормальний хід розширеного відтворювального процесу залежить від фінансової політики та механізму як частини економічної політики та механізму. Правильно сформульована фіскальна політика, налагоджені, синхронно функціонуючі фінансові механізми сприяють соціально-економічному розвитку суспільства.

Відбувається протилежна тенденція: якщо фіскальна політика не враховує повною мірою або суперечить функціонуванню економічних законів, відповідний фінансовий механізм не використовує або не повністю використовує виробничі можливості економіки, галузі, регіону тощо; у разі економічного розвитку суспільства він сповільнюється, накопичуються негативні явища, виникають асоціальні процеси. Така ситуація виникає, коли використовуються адміністративно добровільні, надмірно централізовані методи управління, ігноруються вимоги об'єктивних економічних законів.

Фінансова політика держави поділяється на фінансову стратегію і фінансову тактику. Перший – це давно сформований курс, що передбачає вирішення масштабних проблем економічного та соціального розвитку суспільства. Фінансова стратегія розробляється державою стосовно основних історичних етапів розвитку компанії. Фінансова тактика встановлює стратегічні позиції, орієнтується на вирішення нагальних проблем, подолання виникаючих дисбалансів і розбіжностей у фінансах та економіці країни, регіону та галузі.

Управління фінансами включає цілеспрямовану діяльність держави, пов'язану з практичним використанням фінансового механізму. Цю діяльність здійснюють спеціальні організаційні структури. Управління включає ряд функціональних елементів: прогнозування, планування, оперативне управління, регулювання і контроль. Усі ці елементи забезпечують реалізацію заходів фіскальної політики у повсякденній роботі органів державного управління, юридичних та фізичних осіб.

О.М Ковалюк зазначає, що «...фінансовий механізм – це сукупність фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у фінансовій діяльності держави та підприємств з належним нормативно-правовим та інформаційним забезпеченням, у контексті відповідної фінансової політики на території України. на мікроекономічному та макроекономічному рівнях» [33, с.65]. Останнє визначення є найбільш релевантним для суті фінансового механізму.

З найзагальніших позицій термін «механізм» означає сукупність складових частин (частин) цілого (системи), які у взаємній взаємодії служать для передачі та перетворення руху в кожній фазі та забезпечують рух системи в певному напрямку.

Держава, як складна система, повинна розробити фінансову політику, тобто усвідомити, куди саме рухатися в певний проміжок часу, а потім її реалізувати, реалізувати. Для цього створюється фінансовий механізм у вигляді методів, інструментів, важелів, що забезпечують створення необхідних грошових потоків. Припливи становитимуть дохідну частину коштів, а відтоки забезпечуватимуть цільові витрати, реалізуючи таким чином практичну реалізацію цілей фінансової політики.

Складові фінансового механізму (див. рис. 1 .1)

Джерело: [37]

Формування та функціонування фінансового механізму відбувається в різних сферах фінансів. Тому дослідники вивчають фінансовий механізм страхування, фінансовий механізм суб'єктів господарювання, фінансовий механізм державних підприємств, механізм державних фінансів та багато іншого.

У рамках фінансового механізму виділяють його основні складові, а саме: джерела фінансового забезпечення та модель фінансового регулювання [33, с.152].

Фінансова підтримка надається у таких формах:

- бюджетне фінансування, яке здійснюється на безоплатній основі за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів;

- кредитування, яке здійснюється шляхом мобілізації тимчасово вільних коштів на основі принципів забезпеченості, платності, повернення, цільового призначення;

- самофінансування на основі використання власних ресурсів для забезпечення розвитку суб'єктів господарювання.

У фінансовому регулюванні використовуються балансові та регулятивні методи. Балансовий метод заснований на такому показнику, як різниця між доходами і витратами за певний період часу. У нормативному методі основою є норма - емпірично визначений показник споживання ресурсів. На основі цих методів здійснюється фінансове планування, фінансово-оперативне управління, фінансовий контроль [18, с. 136].

Фінансове планування - діяльність зі створення та використання цільових централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів для розширеного відтворення та задоволення поточних потреб держави, підприємств і населення.

Фінансово-оперативний менеджмент - комплекс заходів, розроблених на основі оперативного аналізу фінансового стану для регулювання, складання та виконання фінансових планів, а також контролю за їх виконанням.

Фінансовий контроль — це вид діяльності, що здійснюється всіма гілками влади та господарськими структурами з метою забезпечення належного рівня фінансової дисципліни та цільового використання централізованих та децентралізованих коштів.

Засобами фінансового регулювання є фінансові інструменти та фінансовий леверидж. У фінансовому регулюванні використовуються фінансові інструменти - певний спосіб фінансування, який реалізується у формі конкретної угоди, що визначає правові вимоги одного учасника, що охороняються законом, та зобов'язання іншого учасника, або відносини, визначені законом між суб'єктами господарювання. держава та інші суб'єкти господарювання. юридичних осіб.

На державному рівні такими інструментами є податки, субсидії, трансферти тощо, на корпоративному — фінансові інструменти грошового ринку: депозитні сертифікати, банкірські акцепти, переказні векселі, платежі за рахунок погашення цінних паперів та ін [34, с. 250].

Фінансовими важелями на макрорівні є, наприклад, ставка податку, сума резервів, ставка рефінансування НБУ, обмінний курс тощо. Леверидж часто використовується для стимулювання передового досвіду та застосування фінансових санкцій для зменшення негативних подій і процесів.

Матеріальне стимулювання — це розмір заробітної плати, доходів працівників, матеріальної допомоги, премій, пенсій, стипендій, різноманітних пільг, у тому числі податкових пільг, податкових відпусток, анулювання податкових боргів. До пільг належать також фонди стимулювання, створені за рахунок прибутку, бюджетне фінансування ефективних напрямів розвитку національної економіки, фінансування освіти та перепідготовки кадрів та ін.

До фінансових санкцій належать штрафи та пені. Штрафи відображають ступінь фінансового впливу на тих, хто вчинив порушення закону, угод або застосованих нормативних актів, і зазвичай накладаються у фіксованому розмірі. Штрафи накладаються за несвоєчасну оплату і за кожен день прострочення визначаються у відсотках від суми прострочення (штрафи за податкові порушення, штрафи за нецільове використання коштів, штрафи за несвоєчасну оплату, зменшення або призупинення фінансування на вилучення використаних асигнувань на інші цілі, скасування пільг [18, с.139].

Держава та суб'єкти господарювання реалізують фінансову політику через фінансовий механізм, склад і структура якого визначаються рівнем економічного розвитку, форм власності, історичними та національними особливостями країни. Забезпечення розвитку малого бізнесу значною мірою залежить від ефективності механізмів їх фінансування [18, с.155].

Невизначеність загальної економічної ситуації та зміни в правовій системі негативно впливають на розвиток малого бізнесу, що призводить до скорочення їх кількості. У цих умовах важливим завданням малого бізнесу є адаптація до нестабільного ринкового середовища та постійних змін ринкової кон'юнктури. Це потребує створення механізму фінансування для забезпечення розвитку малого бізнесу відповідно до умов невизначеності та нестабільності вітчизняної економіки. Хоча термін фінансовий механізм широко поширений в економічній літературі, єдиної думки щодо визначення субстанції та її компонентів немає.

Реалізація фіскальної політики держави здійснюється через фінансовий механізм, який являє собою досить складну систему впливу на різні сторони фінансової діяльності окремих суб'єктів. Основним вектором цього впливу є взаємовідносини держави, яка розробляє та реалізує фіскальну політику, з компаніями, що забезпечують виробництво ВВП.

Фінансовий механізм — це сукупність фінансових методів і форм організації фінансових відносин, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [18, с.135].

Структура фінансового механізму досить складна. Він містить різноманітні елементи, що відповідають різноманітності фінансових відносин. Структура фінансового механізму включає п'ять взаємопов'язаних елементів (рис. 1.2): фінансові методи, фінансовий леверидж, правове забезпечення, правове забезпечення, інформаційне забезпечення.

Кожен напрямок і кожна ланка фінансового механізму є частиною цілого. Однак вони працюють відносно незалежно. Ця обставина вимагає постійної гармонізації складових механізму фінансування.

Рис. 1.2- Структура фінансового механізму

Правове забезпечення функціонування фінансового механізму включає закони, постанови, постанови, циркуляри та інші нормативно-правові документи, що видаються урядом. Інкорпорація правових норм дає змогу встановлювати єдині правила організації фінансових відносин, захищати економічні інтереси суспільства, проводити єдину фінансову політику та забезпечувати фінансову дисципліну.

Нормативна підтримка включає рекомендації, стандарти, норми, тарифи, політику, ліміти та резерви.

Основними методами фінансового впливу на соціально-економічний розвиток є фінансове забезпечення та фінансове регулювання. Оскільки ці два методи є глобальними та узагальнюючими та включають окремі підметоди, їх можна виділити як структурні підсистеми фінансового механізму, які характеризують зміст впливу фінансів на різні сторони життя суспільства. Визначення пріоритету методу є основою для визначення фіскальної політики уряду. Чим вищий рівень розвитку суспільства та економіки, тим більша роль фінансового регулювання [18, с.325].

Структурна структура фінансового механізму показана на рис. 1.3.

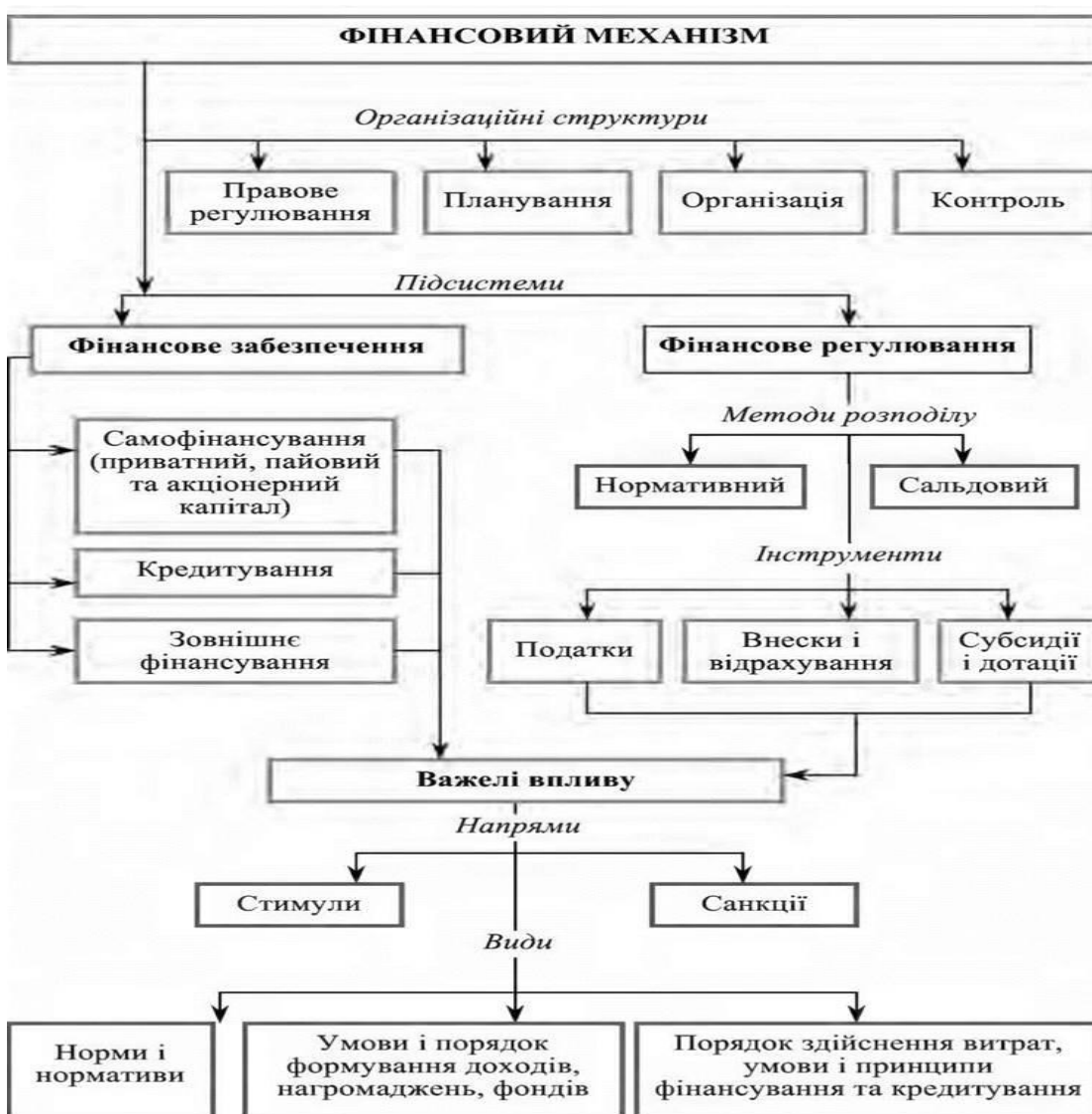

Рис. 1.3- Структурна будова фінансового механізму

Фінансове забезпечення регулюється на основі відповідної системи функціонування, яка може бути реалізована у трьох формах: самофінансування, позика, зовнішнє фінансування. На практиці одночасно використовуються різні форми фінансового забезпечення, створюючи між ними відносини, набуті на певному етапі розвитку суспільства.

Фінансове регулювання — це регулювання розподільчих відносин на підприємстві та в окремих компаніях. Оскільки фінанси є розподільними та перерозподільними відносинами, фінансові методи регулювання по суті є методом розподілу. Існує два способи розподілу доходів: балансуєчий і нормативний [18, с.140]. Фінансовий механізм створює набір фінансових інструментів, що впливають на різні аспекти суспільного розвитку.

Видами таких інструментів є податки, внески та відрахування, субсидії та дотації. Конкретний склад фінансових інструментів постійно змінюється залежно від цілей фінансової політики.

Управління фінансовим механізмом базується на використанні відповідних важелів. За напрямком дії їх поділяють на дві групи: заохочувальні та санкції [18, с.141].

Крім того, важелі управління фінансовим механізмом поділяються на окремі види. В першу чергу це принципи, умови та порядок отримання доходів, заощаджень і коштів, порядок здійснення витрат, умови та принципи фінансування та кредитування.

Умови отримання доходів, заощаджень і коштів, а також фінансування та кредитування визначаються чинним законодавством і нормативно-правовими актами. Надійність фінансового механізму забезпечується достатнім забезпеченням потреб кожного суб'єкта у коштах на основі оптимізації співвідношення між формами фінансового забезпечення.

Надзвичайно важливу роль у системі управління фінансовим механізмом, особливо у застосуванні нормативного методу розподільчих відносин, відіграють стандарти та положення [18, с.136].

Функціонування фінансового механізму забезпечується через організаційні структури, що характеризують надбудову підприємства. Йдеться про регулювання, планування, організацію та контроль.

Ефективність фінансового механізму залежить від ефективного вибору фінансових інструментів та ефективності їх впливу на окремі аспекти соціально-економічного розвитку.

2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Реалізація бюджетної політики здійснюється через систему бюджетних механізмів, що, в свою чергу, забезпечує бюджетну рівновагу та здійснює вплив на соціально-економічний розвиток країни. Враховуючи регулюючі можливості бюджету, бюджетний механізм, відповідна політика є значним інструментом впливу держави на економічний розвиток та соціальні стандарти.

Сутність бюджетної політики як інструмента державного регулювання полягає у використанні бюджетних механізмів, що визначають оптимальні співвідношення між елементами бюджетної системи з метою впливу на економічне зростання. На бюджетну політику, як інструмент державного регулювання економіки, покладено виконання частини функцій, які делеговані суспільством державі:

- забезпечення соціального захисту населення та підтримка соціальної сфери (культура, освіта, медицина, фінансова допомога малозабезпеченим верствам населення);
- фінансування пріоритетних галузей економіки;
- забезпечення державної безпеки та оборони (фінансування військових формувань);
- фінансування апарату державного управління;
- підтримка міжнародних відносин.

Наскільки ефективно здійснюється реалізація бюджетної політики можна оцінити з позиції дефіциту чи профіциту державного бюджету та з позиції її впливу на соціально-економічну ситуацію в країні. Бюджетне регулювання містить в собі сукупність форм та механізмів, які стосуються формування та реалізації завдань, що покладені на бюджетну політику, та які визначають взаємовідносини між учасниками бюджетного процесу.

Бюджетний механізм включає в себе процес перерозподілу вартості ВВП та вплив на соціально-економічний розвиток держави та її адміністративно-територіальні одиниці. З метою реалізації збалансованого державного регулювання бюджетна політика має визначатись на основі циклічності економічних процесів, стану державних фінансів та стійкості бюджетної системи [54].

Система бюджетного регулювання включає в себе дохідну та видаткову частину бюджету, державний борг, систему міжбюджетних відносин, податкову та митну політику, зовнішні та внутрішні фактори економічного середовища. Формування дохідної бази державного бюджету є важливим аспектом реалізації бюджетної політики, оскільки доходи бюджету є засобом перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві.

Для міжгалузевого та територіального перерозподілу ресурсів, метою якого є раціональне розміщення виробничих структур, використовують бюджетні видатки. Бюджетне регулювання у сфері видатків є важливим елементом бюджетної політики, так як саме від них залежить збалансованість державних фінансів. Через бюджетні видатки держава здійснює регулювання економічних процесів, забезпечує макроекономічне зростання, встановлює соціальні гарантії для суспільства, вдосконалює структуру суспільного виробництва, впливає на результати діяльності суб'єктів господарювання, розвиток окремих галузей та економіки в цілому.

Визначення обсягу державних видатків залежить від цілей бюджетної політики та внутрішнього середовища країни. З метою підвищення ефективності бюджетних видатків необхідно проводити узгодження цілей бюджетних програм та пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку країни, використовуючи при цьому форми державної фінансової підтримки [19].

Важливим завданням бюджетної політики є проблема удосконалення міжбюджетних відносин з позиції урегулювання узгодженості інтересів між органами центральної та місцевої влади в аспекті розподілу повноважень на

управління державними фінансовими ресурсами. Органи місцевої влади майже позбавлені мотивації щодо нарощення доходів та ефективного їх використання, що зумовлено тим, що основна частина коштів зібраних на певній території надходить до державного бюджету, тоді як інша частина коштів, що залишається недостатнього обсягу для здійснення фінансування розвитку території.

На державному рівні основні аспекти бюджетної політики відображені в документі, що розробляється Міністерством фінансів України, який до 20 березня року, що передусє плановому має бути поданий на розгляд до Кабінету Міністрів. Даний документ є основою для розробки проекту про 18 Державний бюджет, оскільки в ньому зазначаються прогнозні макроекономічні показники на плановий період та основні завдання, що повинні бути реалізовані протягом даного періоду.

Варто відмітити, що ефективність реалізації бюджетної політики залежить від впливу зовнішніх та внутрішніх чинників. До останніх слід віднести: загальний стан макроекономічної ситуації в країні, стабільність національної грошової одиниці, розвиток кредитного ринку, обороноздатність країни, чинне законодавство та якість державного управлінського апарату.

До зовнішніх факторів, що впливають на бюджетну політику належать: стан економічних взаємовідносин з іншими країнами, у тому числі відносини, що стосуються експортно-імпортних поставок, кредитні відносини з міжнародними фінансовими інститутами та іншими країнами. Таким чином, державне регулювання бюджетної політики сприяє підвищенню ступеню ефективності планування та використання бюджетних ресурсів, якості управління видатковою частиною бюджету, забезпечує досягнення основних показників економічного розвитку та сприяє задовільним соціальним перетворенням.

Важливим інструментом державного втручання в соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні, є податкова політика. У науковій літературі існує кілька основних підходів до визначення сутності поняття «податкова

політика», а саме: економічний, правовий, державний, управлінський та комплексний.

Тому прихильники економічного підходу стверджують, що основним завданням податкової політики є забезпечення економічного зростання та узгодження економічних інтересів держави та платника податків з урахуванням соціально-економічної ситуації в країні [16, с.58].

У рамках правового підходу С. Юрій, А. Крисоватий та А. Кошук характеризують цю категорію як «діяльність держави у сфері запровадження, регулювання та організації податків і зборів у централізованих фондах держави» [16, с.45].

Згідно з державним підходом, податкова політика — це комплекс заходів органів державної влади, які полягають у комплексному вирішенні питань, пов'язаних із встановленням та адмініструванням податків, зборів та обов'язкових платежів у межах короткострокових та довгострокових завдань держави.

Четвертий поширений у наукових колах підхід — менеджмент. У її межах М. Гомон зазначає, що «податкова політика — це сукупність ключових напрямів розвитку, які можуть бути реалізовані в рамках податкової системи з використанням різноманітних податкових інструментів та важелів впливу на платників податків» [16, с. 674]

П'ятий підхід можна вважати відносно складним, оскільки він базується на спробах узагальнити результати попередніх підходів. Під податковою політикою розуміють сукупність економічних, правових, адміністративних заходів щодо адміністрування та накопичення податків і обов'язкових податків з метою створення фінансової бази для стимулювання держави для її соціально-економічного розвитку.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що податкова політика – це комплекс економічних, правових та організаційних заходів у сфері оподаткування, за допомогою яких органи державної влади встановлюють податкові умови, спрямовані на забезпечення надходження

податків і зборів до централізованих фондів. грошові ресурси та досягнення економічного зростання.

Для оцінки сучасного стану податкової політики в Україні оцінимо її ефективність у контексті виконання зведеного, державного та місцевих бюджетів України на 2019-2021 роки за податковими та неподатковими джерелами виробництва [19].

Можна констатувати, що у створенні державного та місцевого, а відтак і зведеного бюджету країни, податкові надходження мають вирішальне значення. Вони відіграють найбільшу роль у формуванні місцевих бюджетів. Так, податкові надходження у 2019 році досягли 232 232,88 млн грн і склали 88% усіх надходжень місцевих бюджетів і в 2020 році зросли до 270 545,80 млн грн, причому частка становила вже 90%. У 2021 році продовжилась тенденція збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів, які досягли 285 571,5 млн. грн з часткою 92% [19].

Аналогічна ситуація і в структурі державного бюджету, де ліву частку складають податкові надходження і спостерігається тенденція до їх зростання в річному обчисленні. У 2019 році державний бюджет становив 753 815,65 млн грн, що склало 82% усіх надходжень. Однак у 2020 році податкові надходження зросли на 45 960,40 млн грн, але частка впала до 81% і в 2021 році бюджет було виконано на 851 115,6 млн грн. грн з часткою 80% [39].

У 2019 році зведений бюджет України виконано з надходженнями 11 84290,77 млн грн, з яких 83,3% або 986 348,52 млн грн – податкові надходження. У 2020 році вони зросли на 83 973,32 млн грн (83%) і в 2021 році досягли 1 136 687 млн грн або 82,6% доходів Зведеного бюджету України.

На розмір податкових надходжень впливають макроекономічні та мікроекономічні фактори. Істотний вплив на обсяг податкових надходжень до бюджету має група соціально-економічних факторів, що визначають силу податкового потенціалу, насамперед бази оподаткування, що має вирішальне значення для розрахунку податкових зборів [9, с. 43].

Слід зазначити, що протягом 2019-2021 років на розвиток вітчизняної економіки та виконання бюджету негативно вплинули такі фактори, як: несприятлива цінова кон'юнктура на світових товарних ринках; ескалація військового конфлікту на сході України; низька платоспроможність населення, наявні структурні диспропорції в економіці. Ці фактори негативно впливають на результативність бізнесу та прибуток, фонд заробітної плати та сплачені податки в цілому.

Стратегічною віхою країни у сфері державних фінансів є, у свою чергу, прийняття збалансованого бюджету і через нього формування довгострокових факторів економічного зростання при підвищенні ефективності використання бюджетних ресурсів [15, с. 92].

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що податкові надходження відіграють ключову роль у формуванні місцевих бюджетів, а також державного бюджету. Це свідчить про практичну реалізацію функції податкової політики у забезпеченні створення фінансових ресурсів, необхідних державі для виконання своїх функцій, адже завдяки податковим надходженням створюється понад 80% дохідної частини бюджетів різних рівнів.

Оподаткування створює фонди, за рахунок яких держава: фінансує частину витрат на просте й широке відтворення в народному господарстві; фінансує програми соціального пенсійного забезпечення та соціального забезпечення, освіту, охорону здоров'я тощо; забезпечує національну оборону та безпеку; утримувати законодавчі, виконавчі та судові органи державної влади та управління; надає позики та платну допомогу іншим країнам [15, с. 147].

Державний борг - сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами (юридичними та фізичними особами, іноземними, міжнародними організаціями тощо). Державний борг складається з боргу центральних, регіональних та місцевих органів влади, а також боргу всіх державних компаній, пропорційно частці уряду в їхньому капіталі.

Таблиця 2.1

Державний та гарантований державою борг України в 2022 р

Державний та гарантований державою борг України в 2022 р. (млн. грн.)				
дата	загальний борг		зовнішній борг	внутрішній борг
на 31.12.2021	2 671 827,6	4.4%	1 560 230,0	1 111 597,6
на 31.01.2022	2 745 371,7	2.8%	1 634 821,1	1 110 550,6
на 28.02.2022	2 730 075,9	-0.6%	1 662 690,8	1 067 385,1
на 31.03.2022	2 832 028,0	3.7%	1 731 832,5	1 100 195,5
на 30.04.2022	2 855 746,7	0.8%	1 709 699,7	1 146 047,0

Джерело: сформовано автором [39]

Таблиця 2.2

Загальні дані за 2022 рік

(млн. грн.)	зовнішній		внутрішній		усього	
державний борг	1 459 987,3	51.1%	1 096 370,5	38.4%	2 556 357,9	89.5%
гарантований борг	249 712,4	8.7%	49 676,5	1.7%	299 388,9	10.5%
сукупний	1 709 699,7	59.9%	1 146 047,0	40.1%	2 855 746,7	100.0%

Джерело: сформовано автором [39]

Державний борг традиційно поділяють на зовнішній і внутрішній.

- Зовнішній державний борг - державні борги перед іншими країнами, міжнародними економічними організаціями та ін. Зовнішній державний борг є частиною валового зовнішнього боргу країни.

- Внутрішній борг – державний борг перед власниками державних облігацій та іншими кредиторами.

Фактично державний борг виникає внаслідок виникнення боргу з державних фінансів, кредиту та запозичень і угод, скасування та реструктуризації боргових зобов'язань за попередні роки. До державних боргових зобов'язань також належать гарантовані державою борги, що виникають у зв'язку з державними гарантіями за зобов'язаннями перед третіми особами або зобов'язаннями перед третіми особами, прийнятими на себе урядом.

Повна структура державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України станом на 30 квітня 2022 року наведена в таблиці нижче:

Наведено також інформацію щодо державного та гарантованого державою боргу України, починаючи з 2009 року (щорічно) (див. Додаток А, Б).

Таблиця 2.3

Коливання державного та гарантованого державою боргу України, починаючи з 2009 року

Державний та гарантований державою борг України з 2009 по 2022 рр. (млн. грн.)				
	загальний борг		зовнішній борг	внутрішній борг
на 31.12.2009	316 884,6		211 751,7	105 132,9
на 31.12.2010	432 235,4	36.4%	276 745,6	155 489,8
на 31.12.2011	473 121,6	9.5%	299 413,9	173 707,7
на 31.12.2012	515 510,6	9.0%	308 999,8	206 510,7
на 31.12.2013	584 114,1	13.3%	300 025,4	284 088,7
на 31.12.2014	1 100 564,0	88.4%	611 697,1	488 866,9
на 31.12.2015	1 572 180,2	42.9%	1 042 719,6	529 460,6
на 31.12.2016	1 929 758,7	22.7%	1 240 028,7	689 730,0
на 31.12.2017	2 141 674,4	11.0%	1 374 995,5	766 678,9
на 31.12.2018	2 168 627,1	1.3%	1 397 217,8	771 409,3
на 31.12.2019	1 998 275,4	-7.9%	1 159 221,6	839 053,8
на 31.12.2020	2 551 935,6	27.7%	1 518 934,8	1 033 000,8
на 31.12.2021	2 671 827,6	4.7%	1 560 230,0	1 111 597,6
на 30.04.2022	2 855 746,7	6.9%	1 709 699,7	1 146 047,0

Джерело: сформовано автором [39]

На графіку (див. рис. 2.1) динаміка зміни державного боргу України надається, починаючи з 2012 року (щомісячно):

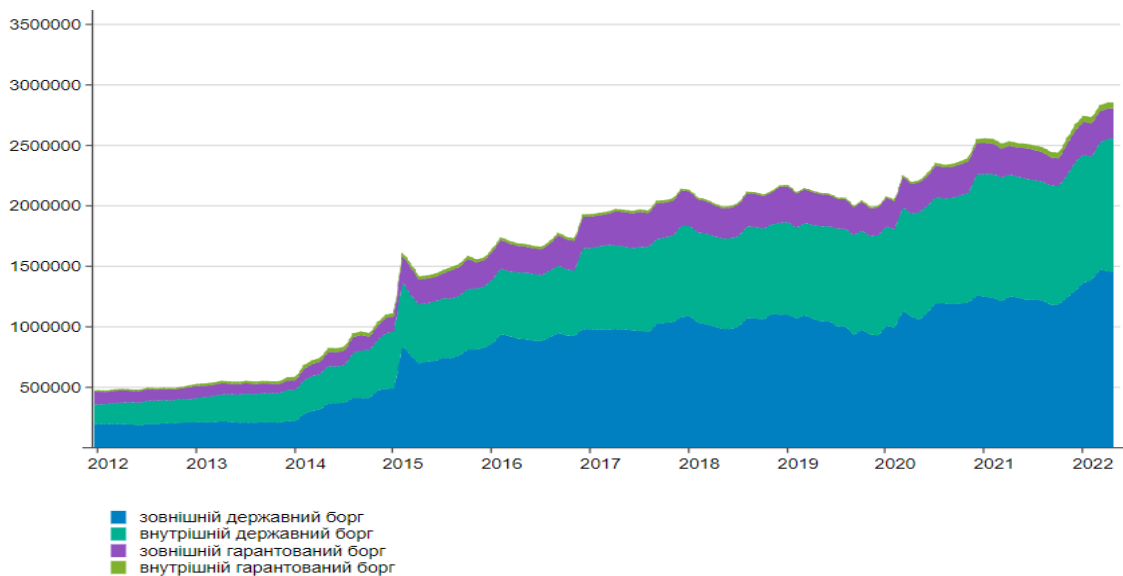

Рис. 2.1 - Динаміка зміни державного боргу України надається, починаючи з 2012 року.

Певну цікавість мають також результати порівняльного аналізу державного боргу та ВВП України.

Таблиця 2.4

Результати порівняльного аналізу державного боргу та ВВП України

Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України з 2009 по 2022 рр. (млн. грн.)							
Державний борг (усього)				Валовий внутрішній продукт (ВВП)			держборг / ВВП
на 31.12.2009	316 885			за 2009	913 345		34.7%
на 31.12.2010	432 235	115351	36.4%	за 2010	1 082 569	169224	18.5%
на 31.12.2011	473 122	40886	9.5%	за 2011	1 316 600	234031	21.6%
на 31.12.2012	515 511	42389	9.0%	за 2012	1 408 889	92289	7.0%
на 31.12.2013	584 114	68604	13.3%	за 2013	1 454 931	46042	3.3%
на 31.12.2014	1 100 564	516450	88.4%	за 2014	1 566 728	111797	7.7%
на 31.12.2015	1 572 180	471616	42.9%	за 2015	1 979 458	412730	26.3%
на 31.12.2016	1 929 759	357579	22.7%	за 2016	2 383 182	403724	20.4%
на 31.12.2017	2 141 674	211916	11.0%	за 2017	2 982 920	599738	25.2%
на 31.12.2018	2 168 627	26953	1.3%	за 2018	3 558 706	575786	19.3%
на 31.12.2019	1 998 275	-170352	-7.9%	за 2019	3 974 564	415858	11.7%
на 31.12.2020	2 551 936	553660	27.7%	за 2020	4 194 102	219538	5.5%
на 31.12.2021	2 671 828	119892	4.7%	за 2021	5 459 574	1265472	30.2%
на 30.04.2022	2 855 747	183919	6.9%	за 2022			

Наостанок також наведено відомості щодо державного та гарантованого державою боргу України, розраховані в доларах США.

Таблиця 2.5

Відомості щодо державного та гарантованого державою боргу України, розраховані в доларах США

Державний та гарантований державою борг України з 2009 по 2022 рр. (млн. дол. США)				
	загальний борг		зовнішній борг	внутрішній борг
на 31.12.2009	39 685,0		26 518,7	13 166,3
на 31.12.2010	54 289,3	36.8%	34 759,6	19 529,7
на 31.12.2011	59 215,7	9.1%	37 474,5	21 741,2
на 31.12.2012	64 495,3	8.9%	38 658,8	25 836,4
на 31.12.2013	73 078,2	13.3%	37 536,0	35 542,2
на 31.12.2014	69 794,8	-4.5%	38 792,2	31 002,6
на 31.12.2015	65 505,7	-6.1%	43 445,4	22 060,2
на 31.12.2016	70 970,9	8.3%	45 604,6	25 366,2
на 31.12.2017	76 305,2	7.5%	48 989,4	27 315,8
на 31.12.2018	78 323,0	2.6%	50 462,5	27 860,5
на 31.12.2019	84 364,5	7.7%	48 940,8	35 423,7
на 31.12.2020	90 255,4	7.0%	53 720,8	36 534,6
на 31.12.2021	97 947,4	8.5%	57 197,0	40 750,4
на 30.04.2022	97 616,0	-0.3%	58 441,5	39 174,5

Джерело: сформовано автором [39]

До речі, динаміка цього показника в доларах буде істотно відрізнятися від динаміки в гривнях (див.рис. 2.2):

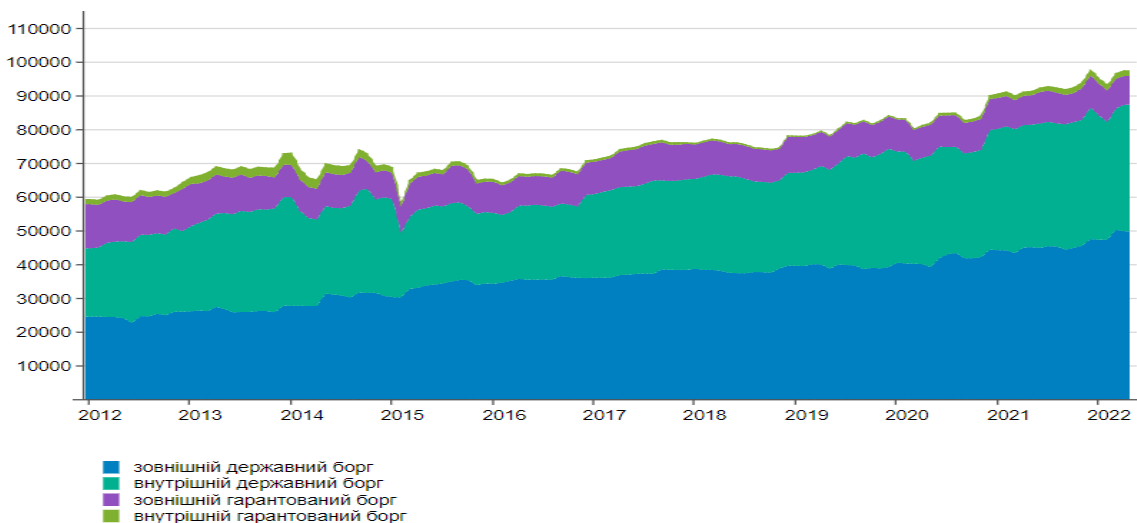

Рис. 2.2 – Динаміка показників в гривнях.

Дослідження показало негативні тенденції в показниках стану державного та гарантованого боргу.

3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОРМ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Практика бюджетного процесу попередніх років свідчить про завищену роль політичних детермінант [42, с.320]. Це вносить у сферу державних фінансів елемент надмірного протистояння, зумовлює конфліктність прийняття та складність реалізації рішень. Особливо це має місце при затвердженні бюджетів на ті роки, у яких повинні відбуватися вибори народних депутатів до парламенту чи Президента України, оскільки у ці періоди загострюється політична боротьба. Наприклад, передвиборчий популізм і непослідовність політиків мали місце у період затвердження Закону про Державний бюджет на 2004 р. (вибори Президента України) [16, с. 13–16].

Прийняття незбалансованих бюджетів призводить до того, що у процесі їх виконання показники сильно коригуються і до них вносяться поправки. Так, наприклад, зміни до Державного бюджету на 2004 рік вносилися: 4 березня, 4 червня, 12 червня. Тому сьогодні в Україні особливого значення набуває забезпечення мінімальної політизованості бюджетної сфери – обмеження деструктивного впливу суб'єктивних, корисливих інтересів і нерациональних чинників на етапах формування й виконання бюджету. Правові засади функціонування бюджетної системи, основи бюджетного процесу визначені Бюджетним кодексом України. Статтею 33 Кодексу встановлено, що не пізніше ніж 1 червня або першого наступного за цією датою дня пленарних засідань Верховної Ради України відбуваються парламентські слухання з питань бюджетної політики на наступний бюджетний період [1].

Перебіг бюджетного процесу останніми роками свідчить про відсутність співпраці між гілками влади, а також між політичними групами та навіть між окремими депутатами та урядом на його ранніх етапах. Той факт, що проект при поданні до парламенту викликає хвилю критики та зауважень, що часто спрямовуються на доопрацювання, свідчить про недостатню співпрацю, поінформованість та узгодженість інтересів усіх, хто бере участь у виборі бюджету під час його підготовки [15, с.18]. Цим багато в чому пояснюється складність та тривалість сесії, що створює умови для політичного та популістського впливу.

Світова практика показує зворотну тенденцію - процес затвердження бюджету на раді директорів у більшості випадків короткий і формальний. Надалі вдосконалення потребує питання законодавчого регулювання бюджетних відносин, координації діяльності органів державної виконавчої влади щодо формування показників бюджетної системи. Питання вдосконалення відносин бюджетної системи завжди актуальні. Нинішній бюджетний механізм, коли вищі ради встановлюють мінімальні ставки відрахувань, завдають шкоди місцевому самоврядуванню. Тому необхідно розділити сфери державного бюджету та місцевих бюджетів.

На державному рівні доцільно фінансувати податки, що мають вирішальне значення для фінансування української економіки. Витрати на вирішення соціальних проблем та їхнє економічне відшкодування у сенсі комунальної власності слід залишити на рівні громади [19, с. 16-23]. Іншими словами, необхідно чітко розділити обов'язки між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування та якнайшвидше закріпити їх у законодавчому порядку.

У законодавстві вже закріплені принципи бюджетної автономії всіх рівнів, але ще не підкріплені економічним механізмом і тому працюють. У цьому контексті для створення чіткої бюджетної системи на всіх рівнях вважаємо за необхідне чіткий розподіл доходів по всіх ланках бюджетної системи, тобто наявність нормативної доходної бази та встановлення взаємовідносин між державою та муніципальні бюджети на основі соціально-економічних відносин. розвиток регіонів. Ця мета може бути досягнута шляхом спрямування 100% податку на прибуток підприємств та організацій усіх форм власності та деяких інших податків (наприклад, податку на майно) до місцевих бюджетів.

Проблема збалансованості бюджету останнім часом вийшла за межі теорії. Тепер невіддільне від практичних заходів запровадження в Україні принципу «відносної» самостійності бюджетів усіх рівнів із перерозподілом коштів між бюджетами. Це неминуче, оскільки фінансові ресурси деяких органів місцевого самоврядування з історичних та інших причин що неспроможні забезпечити реалізацію цих повноважень.

На думку А. Алічової, вийти з цієї ситуації можна шляхом надання цим регіонам необхідної допомоги, перерозподілу коштів, вироблення для цього раціональних засад та механізмів [19, с. 23-25]. Однак не слід забувати, що сучасний механізм фінансової допомоги фактично формувався на основі характерного для єдиної бюджетної системи колишнього СРСР централізму, спрямованого на забезпечення збалансованості доходів та витрат кожної бюджетної системи. .

Ця мета культивувала ідею стриманості, придушувала ініціативу нижчестоящих органів у пошуках додаткових коштів. В даний час в Україні використовуються методи компенсації менших бюджетів: субсидії (безповоротне цільове фінансування менших видатків бюджету за рахунок великих); гранти (безповоротне надання коштів для компенсації менших дефіцитів бюджету); заліки (нарахування коштів нижчим бюджетам на

відшкодування видатків, пов'язаних з передачею їм видаткових функцій за рішенням центрального уряду).

Основними негативними факторами, що визначають низьку конкурентоспроможність української податкової політики порівняно з економічно розвиненими країнами, є [15]:

- нестабільність, внутрішня неузгодженість і невідповідність податкового законодавства;
- високе податкове навантаження на платників податків;
- нераціональний розподіл податкового тиску на фактори виробництва;
- низька фіскальна ефективність податкової системи.

Крім того, зазначені вище недоліки призвели до таких системних проблем у податковій системі, як [17, с. 42]:

- заборгованість платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами;
- ухилення від сплати податків у великих розмірах;
- Борги домогосподарств при поверненні ПДВ.

Тому зараз важливо вжити дієвих заходів для подолання цих проблем, що, у свою чергу, призведе до успішного досягнення мети реформування податкової політики держави – формування в Україні досконалої податкової системи та досягнення мети реформування податкової політики держави. економічного зростання в цілому.

Створення нової нормативно-правової бази у сфері оподаткування має відображати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем [17, с. 43].

Слід також зазначити, що податкова політика забезпечує відповідні інститути, через які вона буде реалізовуватися та адаптуватися до умов реформ. Інститут підпорядкований інституційному механізму. Як зазначає Д. Норт, «...не існує інших рішень, крім використання інституційних механізмів для встановлення правил гри та використання організацій для забезпечення дотримання цих правил» [13]. Метою функціонування інституційного

механізму є досягнення збалансованої податкової політики за підтримки відповідних інституційних структур, при цьому нова модель такої політики має поєднувати довгострокову стійкість боргу з достатнім ступенем гнучкості.

Серед інституцій, які реалізують податкову політику в Україні, слід виділити Міністерство фінансів України та Державну податкову службу України з її територіальними управліннями.

Основними пріоритетами Міністерства фінансів України у забезпеченні розробки та реалізації податкової політики є: підвищення ефективності, стабільності та передбачуваності податкової системи; підвищення якості та ефективності адміністрування податків; ефективне накопичення коштів, необхідних державі для виконання покладених на неї завдань; Забезпечення справедливості та рівноправності податкової системи, її узгодження з нормами Європейського Союзу; Розширення бази оцінювання [14, с. 105].

Державна податкова служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів. Питання юрисдикції та розмежування повноважень органів виконавчої влади та структурної організації податкової служби є одними з тих, які потребують першочергового вирішення. Наразі немає чіткого визначення центрів відповідальності за кожне прийняте рішення.

Ця відповідальність розмита між Державною податковою службою України та Міністерством фінансів України. Фактично, Державна податкова служба України має значний вплив на рішення у сфері формування податкової політики, але формування податкової політики де-юре належить до компетенції Міністерства фінансів України, що дозволяє цій службі уникнути відповідальності за погані і неправильне податкове законодавство щоразу передавати до Уряду та Верховної Ради України [14, с. 105].

Крім того, важливою умовою забезпечення процесу модернізації податкової політики країни є підготовка висококваліфікованих кадрів, оскільки людські ресурси є дієвою силою якісних змін. Тому створення ефективної

системи підвищення кваліфікації працівників податкових органів є одним із пріоритетних напрямків подальшого реформування.

Розробити та модернізувати податкову політику прозорості та відкритості бюджетного процесу;

- забезпечення ефективного управління державним боргом;
- зниження фіскальних ризиків тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновки, що фінансовий механізм не можна тлумачити виключно на основі об'єктивних факторів, оскільки існують суттєві відмінності у складі, змісті та характері механізму, функціонуванні економічних законів та специфіці їх застосування. Фінанси, як об'єктивна економічна категорія, належать до механізму господарського права. Фінансовий механізм створюється суб'єктами фінансової системи для реалізації фіскальної політики. Відповідно, розробка фінансової політики повинна враховувати вплив об'єктивних економічних законів і моделей.

Фінансовий механізм включає такі основні елементи: фінансові методи; зачеплення; фінансові інструменти; Нормативно-інформаційне та організаційне забезпечення. Ефективність механізму фінансування досягається шляхом узгодженої дії всіх його складових відповідно до потреб та інтересів суспільства за умови створення відповідної нормативно-правової бази. Для досягнення більш раціональної та ефективної роботи на підприємстві у сфері господарсько-фінансових питань доцільно створити єдину систему функцій, а саме: фінансово-економічний механізм - погоджується з цією пропозицією, яка наполягає на органічній взаємозв'язку економічних та фінансових механізмів .

Ефективність реалізації бюджетної політики прямо впливає на формування Державного бюджету, що є ключовим елементом державних фінансів. За допомогою збалансованої бюджетної політики можливо подолати наслідки фінансової кризи, забезпечити реалізацію державних програм, що спрямовані на довгостроковий розвиток країни та покращити діяльність суб'єктів господарювання.

Слід зазначити, що серед фінансових важелів державної підтримки інвестиційної діяльності особливе місце займає податкова політика країни. Саме за допомогою інструментів податкового регулювання держава може

ефективно мотивувати інвесторів та одержувачів інвестицій і тим самим суттєво знизити податковий тягар у цій сфері бізнесу.

Удосконалення фіскальної політики держави має супроводжуватися покращенням інституційного середовища фінансового механізму економічного зростання. Основними напрямками такого вдосконалення є збільшення розвитку людського капіталу, збільшення частки високотехнологічної складової економіки, зміцнення стабільності фінансової системи країни, покращення впливу фінансових інструментів на економічне зростання, удосконалення державно-приватного партнерства. механізм

В роботі було досліджено, що бюджетна система доходів України не забезпечує місцеві бюджети власними доходами, достатніми для виконання завдань органів місцевого самоврядування. Результати дослідження свідчать про значну концентрацію коштів у державному бюджеті України. Фінансова підтримка місцевого самоврядування значною мірою здійснюється за рахунок асигнувань з державного бюджету України. Таке посилення централізації коштів не відповідає концепції розвитку місцевого самоврядування.

Найсерйознішим недоліком існуючого механізму бюджетного забезпечення є те, що форми перерозподілу бюджетних коштів не взаємопов'язані, а різноманітні та, до того ж, не врегульовані відповідними нормами. Тому обсяг кожної з цих чотирьох форм, їх поєднання, конкретний розмір коштів, які перерозподіляються, щоразу, індивідуально, визначаються по-різному. У результаті вплив цих методів призводить до управлінської та суб'єктивності при прийнятті тих чи інших рішень. Тому існує необхідність розробки єдиних критеріїв організації всіх видів грантів з метою максимального використання потенціалу їх цільового впливу на економіку регіону. Фінансова підтримка регіонів має надаватися таким чином, щоб стимулювати місцеву владу до розширення власної дохідної бази, розвитку інвестиційної діяльності та реструктуризації економіки регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балаба А. Г., Кожевніков Р. К. Нова сучасна стратегія податкової політики України // Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки : збірник тез Міжнародного податкового конгресу (м. Ірпінь, 3 грудня 2020 р.). Ірпінь : УДФСУ, 2020. С. 940–943.
2. Бугай Т. В., Нечипоренко А. В. Податкові надходження у системі доходів Державного бюджету України // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : зб. матер. наук.- практич. конференції (м. Ірпінь, 18 грудня 2012 р.). Ірпінь : НУДПСУ, 2012. –С. 43–46.
3. Гомон М. В. Податкова політика держави та принципи її формування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 673–676. URL: [http:// global-national.in.ua/archive/11-2016/141.pdf](http://global-national.in.ua/archive/11-2016/141.pdf)
4. Желай О. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Економіка, управління та адміністрування. 2020. № 1. С. 104–107.
5. Кужелєв М. О., Житар М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. № 2. С. 154–163. URL: [http:// ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3200/1/3422_IR.pdf](http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3200/1/3422_IR.pdf)
6. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм економіки України // Фінанси України. – 2001. – № 9. – С. 22–28
7. Гроші. Фінанси. Кредит: Навч.-метод. посібник / Г. Г. Кірейцев, Н. М. Александрова, С. О. Маслова; За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 312 с

8. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: [монографія]. /Лисяк Л.В. - К. : Акад. фін. упр., 2009. - 600 с.
9. Нечипоренко А. В. Роль бюджетної політики на сучасному етапі економічного розвитку України // Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26– 27 лютого 2019 р.). Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. С. 90–93.
10. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Київ : Основи, 2000. 198 с.
11. Опарін В. Системний підхід до формування державної фінансової політики / В. Опарін // Економіка України. – 2011. – №9. – С. 93-95.
12. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
13. Першко Л. О., Козлов В. Г. Проблеми формування податкової політики в Україні // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції» (м. Харків, 15 травня 2020 р.). Харків : ХНТУСГ, 2020. С. 170–173. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13662/1/60.pdf>
14. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / під ред. Ю. Б. Іванова та І. А. Майбурова. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 1028 с.
15. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири : монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : Новий друк, 2015. 570 с.
16. Соколовська А.М. Фіскальна політика в Україні та її макроекономічні наслідки / А.М. Соколовська // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 17-32.

17. Теорія фінансів / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

18. Третьякова О. В. Вплив податкової політики на економічний стан та подальший розвиток країни. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2014. Вип. 5. Ч. 4. С. 147–149. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/247.pdf

19. Тропіна В.Б. Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства / В.Б. Тропіна. – К: НДФІ, 2008. – 368 с.

20. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / За ред. І. Я.Чугунова – К.: ДННУ АФУ, 2009 – 848 с.

21. Чугунов І.Я. Бюджетна складова суспільного розвитку / І. Я. Чугунов, А.А. Максюта // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 3. – С. 45–54.

22. Юрій С. І., Крисоватий А. І., Кощук А. І. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 292 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Інформаційна довідка щодо державного
та гарантованого державою боргу України**

станом на 30.04.2022

Станом на 30 квітня 2022 року державний та гарантований державою борг України становив **2 855,75** млрд грн або **97,62** млрд дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – **1 709,70** млрд грн (59,87% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або **58,44** млрд дол. США; державний та гарантований державою внутрішній борг – **1 146,05** млрд грн (40,13%) або **39,17** млрд дол. США.

Державний борг України становив **2 556,36** млрд грн (89,52 % від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або **87,38** млрд дол. США. Державний зовнішній борг становив **1 459,99** млрд грн (51,12% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або **49,91** млрд дол. США. Державний внутрішній борг становив **1 096,37** млрд грн (38,39% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або **37,48** млрд дол. США.

Гарантований державою борг України становив **299,39** млрд грн (10,48%) або **10,23** млрд дол. США, в тому числі: гарантований державою зовнішній борг – **249,71** млрд грн (8,74%) або **8,54** млрд дол. США; гарантований державою внутрішній борг – **49,68** млрд грн (1,74%) або **1,70** млрд дол. США.

Протягом квітня 2022 року сума державного та гарантованого державою боргу України збільшилась у гривневому еквіваленті на **23,64** млрд грн. та у доларовому еквіваленті державний та гарантований державою борг збільшився на **0,81** млрд дол. США.

Довідково: Обсяг державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі, як непогашена номінальна вартість

боргових зобов'язань у валюті кредиту (позики). Стан державного та гарантованого державою боргу визначається у гривнях та доларах США за курсом Національного банку України на останній день звітного періоду та включає операції за цей день.

Державний та гарантований державою борг України за поточний рік

	31.12.2021	31.01.2022	28.02.2022	31.03.2022	30.04.2022
					<i>млрд. грн</i>
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу	2 672,06	2 745,44	2 729,98	2 832,11	2 855,75
Державний борг	2 362,72	2 424,69	2 406,15	2 524,19	2 556,36
Внутрішній борг	1 062,56	1 060,99	1 017,67	1 050,66	1 096,37
1. Заборгованість за випущеними цінними паперами на внутрішньому ринку	1 060,71	1 059,13	1 015,82	1 048,84	1 094,55
ОВДП (10 - річні)	81,33	81,33	81,33	81,33	81,33
ОВДП (11 - річні)	17,53	17,53	17,53	17,53	17,53
ОВДП (12 - місячні)	95,91	95,02	73,61	100,45	105,06
ОВДП (12 - річні)	36,50	36,50	36,50	36,50	36,50
ОВДП (13 - річні)	28,70	28,70	28,70	28,70	28,70
ОВДП (14 - річні)	46,90	46,90	46,90	46,90	46,90
ОВДП (15 - річні)	117,10	117,10	117,10	137,10	187,10
ОВДП (16 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (17 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (18 - місячні)	80,79	85,06	85,54	88,47	94,36
ОВДП (18 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (19 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (2 - річні)	61,13	64,89	37,32	37,32	37,32
ОВДП (20 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (21 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (22 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (23 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (24 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (25 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (26 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (27 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (28 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (29 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (3 - місячні)	1,12	1,16	1,20	0,00	2,00

ОВДП (3 - річні)	91,47	80,90	80,90	63,13	63,13
ОВДП (30 - річні)	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
ОВДП (4 - річні)	42,15	42,15	42,15	42,15	42,15
ОВДП (5 - річні)	51,47	52,20	52,47	52,47	52,47
ОВДП (6 - місячні)	26,57	30,15	35,02	37,26	20,47
ОВДП (6 - річні)	41,08	41,08	41,08	41,08	41,08
ОВДП (7 - річні)	23,97	21,48	21,48	21,48	21,48
ОВДП (8 - річні)	17,50	17,50	17,50	17,50	17,50
ОВДП (9 - річні)	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00
2. Заборгованість перед банківськими та іншими фінансовими установами	1,85	1,85	1,85	1,82	1,82
Національний банк України	1,85	1,85	1,85	1,82	1,82
Зовнішній борг	1 300,16	1 363,70	1 388,49	1 473,53	1 459,99
1. Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій	463,17	483,76	494,35	584,70	569,66
NEFCO	0,06	0,06	0,07	0,07	0,06
Європейський банк реконструкції та розвитку	10,54	10,98	11,08	10,85	10,00
Європейський Інвестиційний Банк	27,70	28,70	29,36	50,59	47,58
Європейський Союз	136,37	141,25	146,28	163,25	153,74
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	167,90	176,23	177,98	191,48	200,68
Міжнародний Валютний Фонд	119,00	124,87	127,86	166,74	155,87
Фонд чистих технологій (МБРР)	1,59	1,68	1,71	1,72	1,73

2. Заборгованість за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав	40,75	42,79	43,87	42,93	55,26
Великобританія	0,56	0,58	0,60	0,81	0,76
Німеччина	7,82	8,10	8,39	8,24	12,50
Польща	1,14	1,24	1,28	1,26	1,19
Росія	16,53	17,44	17,72	17,72	17,72
США	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Франція	1,08	1,12	1,26	1,19	10,33
Японія	13,61	14,30	14,60	13,70	12,74
3. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ	50,74	52,56	53,44	52,22	49,18
Cargill	20,10	20,82	21,56	21,18	19,95
Chase Manhattan Bank	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Credit Agricole Corporate and Investment Bank	8,11	8,40	8,71	8,28	7,80
Deutsche Bank	22,52	23,33	23,17	22,76	21,43
4. Заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку	625,00	658,15	667,36	666,04	661,77
ОЗДП 2013 року	81,83	86,35	87,76	87,76	87,76
ОЗДП 2015 року	209,00	220,53	221,19	221,19	221,19
ОЗДП 2017 року	81,83	86,35	87,76	87,76	87,76
ОЗДП 2018 року	64,10	67,64	68,75	68,75	68,75
ОЗДП 2019 року	30,92	32,03	33,17	32,59	30,69
ОЗДП 2020 року	109,58	114,87	117,53	116,79	114,42
ОЗДП 2021 року	47,74	50,37	51,20	51,20	51,20
5. Заборгованість, не віднесена до	120,50	126,44	129,47	127,64	124,13

інших категорій					
Міжнародний Валютний Фонд	120,50	126,44	129,47	127,64	124,13
Гарантований державою борг	309,34	320,75	323,83	307,91	299,39
Внутрішній борг	49,04	49,54	49,59	49,60	49,68
1. Заборгованість за випущеними цінними паперами на внутрішньому ринку	16,93	16,93	16,93	16,93	16,93
Державні цінні папери	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Облігації ДГУ (10 - річні)	3,48	3,48	3,48	3,48	3,48
Облігації Укравтодору (12 - місячні)	8,58	8,58	8,58	8,58	8,58
Облігації Укравтодору (3 - річні)	2,87	2,87	2,87	2,87	2,87
Облігації Укравтодору (5 - річні)	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
2. Заборгованість перед банківськими та іншими фінансовими установами	32,11	32,61	32,66	32,68	32,75
АБ "УКРГАЗБАНК"	4,35	4,35	4,31	4,29	4,27
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,35	0,37	0,38	0,38	0,38
АТ "ПУМБ"	0,27	0,29	0,29	0,29	0,29
АТ "ТАСКОМБАНК"	0,38	0,40	0,41	0,41	0,41
ПАТ "Державний експортно-імпортний банк України"	10,61	10,82	10,75	10,74	10,86
ПАТ "Державний	12,51	12,42	12,25	12,22	12,19

ощадний банк України"					
Портфельні гарантії	3,63	3,95	4,27	4,34	4,34
3. Заборгованість, не віднесена до інших категорій	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші кредитори	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Зовнішній борг	260,30	271,21	274,24	258,31	249,71
1. Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій	186,08	195,07	195,92	180,21	171,84
Європейське співтовариство з атомної енергії	9,28	9,61	9,95	9,78	9,21
Європейський банк реконструкції та розвитку	9,28	9,66	10,08	9,86	8,86
Європейський Інвестиційний Банк	1,69	1,72	1,78	1,75	1,65
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	12,77	13,48	13,70	13,64	13,35
Міжнародний Валютний Фонд	153,06	160,61	160,42	145,19	138,78
2. Заборгованість за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав					
3. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних	29,51	28,97	30,37	30,19	30,06

фінансових установ					
Central Storage Safety Project Trust	4,48	4,72	5,71	5,71	5,60
Deutsche Bank	0,49	0,50	0,52	0,34	0,32
Експортно-імпортний банк Китаю	24,55	23,75	24,14	24,14	24,14
4. Заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку	41,60	43,90	44,61	44,61	44,61
Облігації Укравтодору (7 - річні)	19,09	20,15	20,48	20,48	20,48
Облігації Укренерго (5 - річні)	22,50	23,75	24,14	24,14	24,14
5. Заборгованість, не віднесена до інших категорій	3,11	3,26	3,34	3,29	3,20
Міжнародний Валютний Фонд	3,11	3,26	3,34	3,29	3,20